Notă asupra ediției

Ediția de față redă versiunea apărută în 1788, la Viena, a *Gramaticii germano-române* elaborate de Ioan Piuariu-Molnar. Am semnalat, în notele de subsol ale ediției, modificările formale sau de conținut operate în versiunile apărute în 1810, respectiv în 1823, la Sibiu.

După cum am menționat în *Studiul introductiv*, *Deutsch-Walachische Sprachlehre* nu este, așa cum titlul ar putea lăsa să se înțeleagă, o gramatică comparativă germano-română, ci o gramatică a limbii române scrisă în limba germană. Cuvintele și enunțurile din limba română (cărora le sînt indicate echivalente germane) sînt scrise mai întîi cu alfabet chirilic și apoi cu litere latine, dar în conformitate cu regulile fonetice ale ortografiei germane, autorul sperînd că „acest tip de prezentare a pronunției prin litere latine îl poate ghida întrucîtva" pe cititorul german; din acest motiv, am preferat să plasăm transcrierea cu litere latine a cuvintelor românești pe care o propune Molnar între paranteze pătrate, dat fiind rolul convențional al acestui semn grafic (care constă în încadrarea pronunțării).

În ceea ce ne privește, în prezenta ediție am redat, pe de o parte, în alfabet latin, pasajele scrise de autor cu alfabet chirilic. Respectînd, în transcriere, necesitatea redării cu fidelitate a textului, am făcut, totodată, o serie de concesii sistemului actual de scriere și normelor sale ortografice și de punctuație. Pe de altă parte, am păstrat complet neschimbată transcrierea în alfabet latin propusă de autor. Transpunerea dintr-un alfabet în altul presupune ca fiecărei slove din alfabetul chirilic să i se indice grafemul din alfabetul latin care are aceeași valoare fonetică; deoarece unei anumite valori fonetice îi poate corespunde un grafem în scrierea limbii germane, dar alt grafem în scrierea limbii române, Molnar alege grafemul din scrierea limbii germane (căci el i se adresează cititorului german). De aceea, **з** este transcris prin *s* (și nu *z*), **ч** este redat prin grupul de litere *tſch* / *tsch* (nu *c* + *e*, *i*), **ц** prin *z* etc. Corespondențele stabilite sînt explicate detaliat în *Studiul introductiv*, în secțiunea **VII.** *Despre ortografie*. În schimb, în transcrierea noastră, am identificat pentru slovele din alfabetul chirilic, așa cum se procedează în mod curent, grafemele din alfabetul latin care au aceeași valoare fonetică în scrierea limbii române. În afara situațiilor în care unei slove îi corespund grafeme diferite în română și în germană, am ținut cont în transcrierea noastră de indicațiile date de autor în partea de ortografie ori de cîte ori formele rezultate în urma acestor indicații de transcriere sînt juste din punctul de vedere al evoluției limbii române. De aceea am respectat, de exemplu, opțiunea autorului de a-l reda constant pe **ѣ** prin *ea*, chiar dacă autorul ar fi putut nota astfel (cu consecvență) o normă grafică (și nu o pronunție). Am intervenit însă, de pildă, dacă, influențat de grafie, autorul

BDD-B820-01 © 2018 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:07 UTC)

uniformizează transcrierea sa, ca atunci cînd îl redă peste tot pe ѧ prin *în*, inclusiv în forme ale pronumelui personal, ѧѧ, ѧмн, transcrise *înl*, *înmi* (pe care noi le-am transcris *îl* și *îmi*). Au fost corectate cuvintele scrise greșit în limba germană (acestea fiind, de altfel, în mare parte, corectate în edițiile din 1810 și 1823), dar am menținut formele învechite sau regionale.

În ceea ce privește terminologia gramaticală latinească utilizată în gramatică, reluăm, din *Studiul introductiv*, ideea că am păstrat, în textul tradus, termenii latini, dar am respectat regulile de recțiune din limba română. De exemplu, unor enunțuri în care termenii gramaticali latinești se află în original în dativ le pot corespunde în traducerea în română enunțuri în care termenii gramaticali latinești sînt în acuzativ (acolo unde regimul cazual al limbii române impune acuzativul): astfel, *Von dem P l u r a l i der A d j e c t i v o r u m* devine, în română, *Despre p l u r a l e m a d j e c t i v o r u m* etc. În ediția de față, spațierea are rolul de a marca terminologia gramaticală în limba latină, asupra căreia se atrage atenția și în originalul german (prin scrierea cu alt corp de literă).

În *Studiul introductiv* al ediției de față ne-am propus să scoatem la iveală felul în care s-a concretizat în *Deutsch-Walachische Sprachlehre* influența modelelor urmate de Molnar; este vorba, pe de o parte, de gramatica lui Samuil Micu și Gheorghe Șincai, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (apărută la Viena, în 1780), și, pe de altă parte, de două gramatici ale limbii franceze, scrise în limba germană, cu terminologie gramaticală latinească: lucrarea lui J. R. des Pepliers, *Nouvelle et parfaite grammaire royale françoise et allemande. Neue und vollständige königliche französische Grammatik*, *bisher unter dem Nahmen des Herrn der Pepliers vielmals herausgegeben* (Leipzig, 1765, Tipografia M. G. Weidmanns Erben und Reich), respectiv gramatica lui Hilmar Curas, *Erleichterte und durch lange Erfahrung verbesserte französische Grammatik* (Berlin, 1759, Tipografia lui Friedrich Nicolai). În diversele secțiuni ale *Studiului introductiv* am relevat în care capitole este dominantă influența gramaticii lui Micu și Șincai (de exemplu, în capitolele „despre nume", despre prepoziții sau în cele de sintaxă), respectiv influența gramaticii lui Pepliers (de plidă, în capitolele consacrate verbului sau în partea de vocabular) sau influența gramaticii lui Curas (în capitolul despre numeral sau în capitolele despre adverb, despre conjuncții, despre interjecții).

***

Ideea editării acestei gramatici a început să prindă contur în perioada în care, ca membri ai proiectelor *Impulsul iluminismului în unele traduceri românești din secolul al XVIII-lea* (PN-II-CT-ERC-2012-1) și *Începuturile modernizării culturii române și racordarea ei la Occident prin traduceri* (PN-II-ID-PCE-2011-3-0722), finanțate de UEFISCDI și desfășurate la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, între 2012-2014 și 2012-2016, ne-am familiarizat cu două din lucrările elaborate de Molnar: este vorba de prima carte de economie rurală în limba

BDD-B820-01 © 2018 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:07 UTC)

română, *Economia stupilor* (apărută la Viena, în 1785), respectiv de traducerea *Istoriei universale* (apărută la Buda, în 1800). Îi mulțumim directorului acestor două proiecte, domnului prof. univ. dr. Andrei Corbea-Hoișie, pentru interesul statornic și plin de amenitate cu privire la preocupările noastre științifice în general și cu privire la stadiul editării gramaticii în particular, pentru sprijinul acordat în vederea publicării acestei ediții și pentru discuțiile calde, tonice, deschizătoare de perspective prolifice, purtate în interiorul proiectelor sau în afara lor.

Îi mulțumim domnului prof. univ. dr. Eugen Munteanu pentru sprijinul stimulativ și generos pe care ni l-a acordat permanent, pentru îndemnurile de a frecventa textele vechi și pentru acceptul publicării ediției de față în colecția „Fontes Traditionis" pe care o coordonează la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza". Le mulțumim călduros doamnei cercetător științific gradul I Luminița Botoșineanu, de la Institutul de Filologie „A. Philippide" din Iași și domnului prof. dr. Alexandru Gafton de la Catedra de limbă română și lingvistică generală din cadrul Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași pentru solicitudinea și noblețea cu care ne-au oferit, în nenumărate rînduri, sugestii competente și clarificatoare.

BDD-B820-01 © 2018 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:07 UTC)